

Zenon Grocholewski

"Scioglimento del matrimonio canonico per inconsumazione", Benedetto Marchetta, Padova 1981 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 26/3-4, 222-224

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

skowego, prezesa Kolegium Medyczo-Prawnego włoskiego Ministerstwa Obrony i specjalisty w psychologii medycznej), dotyczy *metodologii diagnostycznej psychiatrycznej i psychologicznej* (ss. 77—79).

Niewątpliwe znaczenie — jak wynika z powyżej cytowanych słów A. Di Felice — mają zamieszczone na końcu książki wyroki rotalne (ss. 81—139). Pierwszy z nich, coram Pinto z 19 XII 1979, dotyczy właśnie osobowości „borderline”, rozważanej w aspekcie „incapacitatis praestandi consensum matrimoniale seu tradendi ius ad vitae consortium” (ss. 81—96); drugi, coram Pompedda z 3 VII 1979, rozstrzyga kazus *nerwicy* i zawiera „in iure” bardzo szerokie opracowanie na ten temat; przedmiotem trzeciego, coram Di Felice z 24 V 1980, jest *nerwica lęku* (ss. 119—129); czwartego zaś, także coram Di Felice z 14 VII 1980, *nerwica asteniczna* (ss. 130—139).

Tak ze względu na aktualność problemu, jak też na fachowość opracowań autorów i autorytet zamieszczonych wyroków rotalnych, książka jest godna polecenia dla wszystkich, którzy zajmują się — czy to w aspekcie teoretycznym, czy też zwłaszcza w aspekcie praktycznym — problematyką ważności i nieważności zgody małżeńskiej.

Bp Zenon Grocholewski

Benedetto Marchetta, Scioglimento del matrimonio canonico per inconsumazione, CEDAM — Casa Editrice Dott. Antonio Milani, Padova 1981, ss. XVIII + 541

Zasługuje na uwagę książka napisana przez B. Marchetta, podsekretarza Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego, który, pracując od wielu lat we wspomnianym Dykasterium Kurii Rzymskiej, nie tylko jest bezpośrednim obserwatorem praktyki i orzecznictwa najbardziej autorytatywnego w sprawach rozwiązania małżeństwa niedopełnionego, lecz także czynnym w formowaniu tegoż orzecznictwa. Co więcej, prof. F. Della Rocca zauważa we wstępie, że A. był, wśród członków Kongregacji Sakramentów, najbardziej kwalifikowanym i najbardziej intensywnie zaangażowanym w opracowaniu Instrukcji *Dispensationis matrimonii* (z 7 III 1972), która określa obecne postępowanie w procesach, o których mowa.

Książka podzielona jest na dwie części. W pierwszej, zatytułowanej *rozwiązanie małżeństwa niedopełnionego* (ss. 1—180), A. omawia sedno problemu, tak z punktu widzenia prawa materialnego jak też procesowego. W drugiej zaś zajmuje się kwestią szczegółową, mającą znaczenie głównie po udzieleniu dyspensy, mianowicie *klauzulami dodawanymi do dyspens papieskich od małżeństwa niedopełnionego i ich usuwaniem* (ss. 181—257).

Pierwsza część składa się z czterech rozdziałów. Przedmiotem pierwszego jest *małżeństwo niedopełnione w prawie kanonicznym* (ss. 1—26)

Po sprecyzowaniu pojęć, A. zajmuje się instytucją dyspensy od małżeństwa niedopełnionego; wskazuje na naturę administracyjną postępowania w tejże materii, na konieczność pewności odnośnie założeń dyspensy (zaistnienie „słusznej przyczyny” i stwierdzenie niedopełnienia); oraz omawia pojęcie niedopełnienia małżeństwa. Drugi rozdział dotyczy *procesu na terenie diecezji* (ss. 27—101). Przedstawiona i komentowana jest tutaj przede wszystkim Instrukcja *Dispensationis matrimonii* z 7 III 1972. Ukazawszy aspekty prawno-pastoralne oraz motywy tejże instrukcji, Marchetta omawia poszczególne etapy procedury oraz kwestie partykularne z nią związane (jak wystawienie zaświadczenia o trwaniu sporu sądowego; przedłużenie właściwości kurii diecezjalnej; przejście z procesu sądowego nieważności małżeństwa do procesu administracyjnego dotyczącego niedopełnienia), a także elementy dowodowe. Trzeci rozdział poświęcony jest *procesowi na terenie Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego* (ss. 102—161). A. przedstawia krótko normy dotyczące odpowiedniej procedury; następnie szerzej kryteria oceny argumentów za niedopełnieniem małżeństwa, tak w przypadkach zwyczajnych jak zwłaszcza w „przypadkach trudnych” (a. niedopełnienie mimo poczęcia i urodzenia potomstwa przez wchłonięcie nasienia; b. niedopełnienie z powodu „impotentia eiaculandi” mimo penetracji; c. niedopełnienie z powodu stosunków onanistycznych lub dokonywanych przy pomocy prezerwatyw; d. niedopełnienie i sztuczne zapłodnienie; e. niedopełnienie ze strony tych którzy zostali poddani wasektomii). W ostatnim rozdziale pierwszej części Marchetta zajmuje się *skutkami kanonicznymi i cywilnymi dyspensy papieskiej od małżeństwa niedopełnionego* (ss. 162—180). Chodzi tutaj o skutki cywilne, jakie władze włoskie, na podstawie Konkordatu z r. 1929, przyznawały dyspensom papieskim od małżeństwa niedopełnionego. Niestety, kilka tygodni po ukazaniu się książki, wyrokiem z dnia 22 stycznia 1982 (ogłoszonym 2 II 1982), sąd konstytucyjny Włoch orzekł „nielegalność konstytucyjną” odpowiedniego artykułu wspomnianego Konkordatu; stąd kwestia skutków cywilnych we Włoszech stała się już w tej materii nieaktualną.

Część druga dzieła zawiera dwa następne rozdziały. Rozdział piąty dotyczy *klauzul, dodawanych do dyspens papieskich, zabraniających zawarcia nowego małżeństwa* (ss. 183—245). A. omawia kolejno naturę i pojęcie klauzul zabraniających; dyspozycje prawne w tej materii; różnicę między klauzulą wyrażoną słowami „Vetito...” i klauzulą wyrażoną słowami „Ad mentem...”, oraz znaczenie prawno-pastoralne obu klauzul; poważne formy anomalii seksualnych mężczyzny i kobiety, w których bywa dodawana klauzula „Vetito”; inne powody niedopełnienia małżeństwa i różne formułacje klauzuli „Ad mentem”; osobliwości klauzuli „Ad mentem” natury ekonomiczno-finansowej, zmierzającej do naprawienia szkód stronie niewinnej niedopełnienia; osobliwości klauzuli „Ad cautelam” w przypadku poważnej wątpliwości odnośnie nieważności małżeństwa niedopełnionego; odwołanie dyspensy

papieskiej z powodu braku jednego z podstawowych założeń gdy chodzi o ważność dyspensy. Przedmiotem szóstego rozdziału jest *usuwanie klauzul „Vetito” i „Ad mentem” według Instr. „Dispensationis matrimonii”* (ss. 246—257). A. zajmuje się usuwaniem klauzuli „Vetito” w praktyce Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego, oraz usuwaniem klauzul „Ad mentem” powierzonym biskupowi strony proszącej.

Ponad połowę tomu stanowią *dodatki* (ss. 259—525). Znajdujemy tutaj 30 tekstów różnego rodzaju: dokumenty ustawodawcze, instrukcje, wyroki, wota ekspertów, przykłady wotów, przykład akt postępowanie w celu usunięcia zakazu zawarcia nowego małżeństwa, opracowania autorów, wyjątek ze schematu nowego Kodeksu.

Na początku tomu, oprócz *indeksu sumarycznego* (ss. VII—XII), umieszczono *prezentację* prof. Fernando Della Rocca z Uniwersytetu Rzymskiego (ss. XIII—XVII). Na końcu zaś *bibliografię* wybraną (ss. 527—529), *indeks autorów* (ss. 530—532), oraz *indeks alfabetyczno-analityczny* (ss. 533—541).

Wartość dzieła leży nie tyle w spekulatywnym opracowaniu problematyki rozwiązania małżeństwa niedopełnionego, ile raczej w doświadczeniu Autora, w przedstawieniu praktyki Kurii Rzymskiej i w uważnym studium orzecznictwa, stosunkowo mało znanego. Na szczególną uwagę — ze względu na oryginalność i znaczny wkład A. — zasługuje wyjaśnienie problematyki i praktyki odnośnie wspomnianych „przypadków trudnych” (ss. 122—161) oraz problemu klauzul dodawanych do reskryptów papieskich, zawierających dyspensę od małżeństwa niedopełnionego, i ich usunięcia (ss. 181—257). Należy też podkreślić jasność i komunikatywność wykładu.

W każdym bądź razie, książka przedstawia się bardzo użyteczną tak dla pracowników nauki, jak — zważywszy wrażliwość A. na aspekty praktyczne i pastoralne — zwłaszcza dla kanonistów czynnie zaangażowanych w procesach „super rato”.

Bp Zenon Grocholewski